

4. PO CO NAM GŁOWA PAŃSTWA?

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIA

Prezentacja multimedialna opracowana na podstawie:

Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1

Rozdział 2. Państwo: Po co nam głowa państwa?, s. 212–218

Autorzy tekstów: Łukasz Pawłowski, Tomasz Merta,
Alicja Pacewicz



NA TEJ LEKCJI

Uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytania:

- Jakie miejsce w systemie władzy zajmuje głowa państwa?
- Czym różni się system parlamentarny od prezydenckiego?
- Jak wybieramy Prezydenta RP i jakie są jego podstawowe kompetencje?

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

Komputer z dostępem do internetu, ewentualnie projektor i ekran lub tablica interaktywna

MATERIAŁY DLA UCZNIA

- Słowniczek obywatelski (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 272–290)
- Systemy polityczne na świecie (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 219–221)
- System władz Stanów Zjednoczonych, Niemiec i Francji (SCENARIUSZE LEKCJI, s. 137)
- Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (MATERIAŁY, s. 6)

W KILKU SŁOWACH O LEKCJI

Organami władzy wykonawczej w Rzeczypospolitej Polskiej są prezydent i rząd. Prezydent jest najwyższym przedstawicielem RP i gwarantem ciągłości władzy państwowej. Systemy sprawowania władzy w państwach demokratycznych różnią się w zależności od roli prezydenta i parlamentu (system prezydencki, parlamentarny lub mieszany). Uczniowie poznają zasady wyboru i główne uprawnienia prezydenta, a następnie wyszukują przykłady jego działania. Poznają również sylwetki prezydentów w Rzeczypospolitej Polskiej od 1918 roku. Na koniec przeprowadzają w klasie debatę na temat: „Czy obecny zakres władzy prezydenta RP jest odpowiedni?”.

AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

• SLAJD 4

Zapoznanie się z tematem minilekcji obywatelskiej

• SLAJD 5

Na tej lekcji

Ukierunkowanie na cele realizowane na minilekcji, wyjaśnienie ważnych pojęć: głowa państwa; monarcha; prezydent; system parlamentarny, prezydencki, półprezydencki, kanclerski, parlamentarno-komitetowy; kontrasygnata; prerogatywy; kompetencje (uprawnienia) prezydenta (MATERIAŁY, s. 5).

• SLAJD 6

Przypomnij sobie

Zagadnienia lub terminy, których znajomość będzie przydatna w czasie minilekcji

1. Demokracja konstytucyjna (liberalna).
2. Zasada podziału i równowagi władz.

Ilustracją jest rysunek satyryczny Juliana Bohdanowicza (TRÓJPODZIAŁ WŁADZY).

• SLAJD 7

Po co głowa państwa?

Zadanie do opracowania w klasie:

- Zorganizujcie burzę mózgów wokół pytania po co głowa państwa w demokracji? Jakie argumenty przemawiają za tym rozwiązaniem, a jakie są przeciw? Jakiej wizji głowy państwa, monarchy czy prezydenta, zamierzacie bronić? Uwzględnijcie różnicowanie systemów politycznych.

• SLAJDY 8–9

Gwarant jedności państwa

Wprowadzenie do tematu:

- We współczesnej monarchii konstytucyjnej, np. w Wielkiej Brytanii, Szwecji i Hiszpanii, głową państwa jest dziedziczny monarcha będący gwarantem jedności państwa jego ciągłości i autorytetu.
- Uprawnienia monarchy są bardzo ograniczone pełni jedynie funkcje reprezentacyjne, a władza pozostaje w rękach rządu i parlamentu.
- W systemie parlamentarnym rolę głowy państwa sprawuje prezydent.
- Jego uprawnienia są bardzo różne, np. w Stanach Zjednoczonych jest nie tylko głową państwa, ale pełni równocześnie funkcję premiera, a w Niemczech spełnia tylko funkcje reprezentacyjne, władza zaś pozostaje w gestii rządu.

INNE AKTYWNOŚCI

Warto wiedzieć

Zdjęcie Charlesa de Gaulle'a (1890–1970) francuskiego męża stanu, generała od 1940 roku na czele emigracyjnego rządu Francji, w latach 1959–1969 prezydenta Francji, twórcy francuskiego systemu półprezydenckiego. We Francji rząd odpowiada przed parlamentem i prezydentem. (SLAJD 9).

• SLAJDY 10–13

Kto tu rządzi?

Porównanie systemu prezydenckiego i parlamentarnego (SLAJD 12). **Pytanie:** Zastanów się, jak wygląda aktualny model polityczny w naszym kraju. Zwróć uwagę, że zawiera on cechy obu systemów, ale trudności nastręcza sposób skonstruowania pozycji prezydenta. W naszym systemie nie może on, co prawda samodzielnie realizować swojego programu politycznego, ale nie został też sprowadzony do roli symbolu jedności państwa. Obdarzony poważnymi prerogatywami może więc aktywnie uczestniczyć w życiu politycznym, wpływając w istotny sposób na kierunek polityki państwa (SLAJD 13).

INNE AKTYWNOŚCI

Pytanie: Przypomnij sobie z poprzedniej lekcji, która z dwóch konstytucji uchwalonych w II Rzeczypospolitej, marcowa czy kwietniowa, wprowadzała system parlamentarny a która skłaniała się raczej do rozwiązań właściwych systemowi prezydenckiemu. Na zdjęciu ceremonia podpisania przez prezydenta Ignacego Mościckiego konstytucji na Zamku Królewskim w Warszawie, 23 kwietnia 1935 r (ILUSTRACJA, SLAJD 11).

• SLAJD 14–29

Prezydent Rzeczypospolitej

Pytanie: Jakiego rodzaju osobą powinien być polski prezydent? Czy lepiej, by był to zawodowy polityk, czy też może intelektualista albo naukowiec? Czy powinien wspierać jakąś partię polityczną, czy też być apolityczny? Jakie macie oczekiwania wobec głowy państwa? Jak myślicie, czy w innych krajach te oczekiwania są podobne? Dlaczego? (PIERWSZY OBYWATEL, SLAJD 15).

Jak wybieramy prezydenta? (SLAJD 17-18). Przedstawienie kompetencji prezydenta wobec władzy ustawodawczej (SLAJD 19), rządu (SLAJD 20), władzy sądowniczej (SLAJD 21), w polityce zagranicznej (SLAJD 22) i polityce obronnej (SLAJD 23) oraz uprawnienia honorowe (SLAJD 24). Jaką odpowiedzialność ponosi prezydent? (TRZY ODPOWIEDZIALNOŚCI, SLAJD 25). Na czym polega inicjatywa ustawodawcza i komu przysługuje (SLAJD 27) oraz jaką drogę musi przebyć projekt ustawy, zanim stanie się obowiązującym prawem (SCHEMAT, SLAJD 28). Jak przebiega procedura uchwalania ustawy budżetowej (SLAJD 29)?

Zadanie (praca w parach): Pracując w parach, znajdźcie w gazetach codziennych i/lub serwisach internetowych informacje o działaniach prezydenta w ostatnich dniach lub tygodniach. Spróbujcie wskazać, z jakimi zadaniami uprawnieniami) są one związane jak w poniższym przykładzie.

- Czwartek, 9 kwietnia 2020 r. Prezydent RP Andrzej Duda odwołał Jarosława Gowina z urzędów Wiceprezesa Rady Ministrów oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Równocześnie powołał na urząd Wiceprezesa Rady Ministrów Minister Rozwoju Jadwigę Emilewicz (uprawnienia wykonawcze) (SLAJD 27).

Zadanie (praca indywidualna): Czy zawsze głową państwa polskiego był prezydent? Przypomnij sobie, jak nazywał się i kiedy w Polsce sprawował urząd pierwszy prezydent. Zbierz informacje o pozostałych prezydentach i sporządź notki biograficzne (SLAJD 29).

INNE AKTYWNOŚCI

Przeczytaj teraz

Fragmenty Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (SLAJD 16, 25).

Warto wiedzieć

Order Orła Białego to najwyższe odznaczenie państwowe, nadawane przez Prezydenta RP wybitnym Polakom za znamienite zasługi cywilne i wojskowe dla Rzeczypospolitej Polskiej. Order został ustanowiony przez Augusta II Mocnego w 1709 r z dewizą: „Za wiarę, prawo i króla”, zmienioną w 1921 r. na: „Za ojczyznę i naród” (ILUSTRACJA, SLAJD 24).

Pałac Namiestnikowski na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie w latach 1918–1939 siedziba Rady Ministrów, a od 1994 roku rezydencja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przed pałacem stoi pomnik księcia Józefa Poniatowskiego dłuta wybitnego rzeźbiarza Bertela Thorwaldsena (ZDJĘCIE, SLAJD 28).

• **SLAJD 31–39**

Galeria polskich prezydentów (SLAJD 31–33)

- **II Rzeczypospolita: Gabriel Narutowicz** (1865–1922), polski polityk, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej, wybrany 9.XII.1922; zginął zastrzelony 16.XII.1922 w warszawskiej Zachęcie; **Stanisław Wojciechowski** (1869–1953), polski polityk i działacz spółdzielczy, drugi prezydent Rzeczypospolitej w latach 1922–1926; ustąpił podczas przewrotu majowego; **Ignacy Mościcki** (1867–1946), polski polityk, chemik, w latach 1926–1939 prezydent Rzeczypospolitej, wybrany przez Zgromadzenie Narodowe (SLAJD 31).
- **III Rzeczypospolita: Wojciech Jaruzelski** (1923–2014), generał armii WP, działacz komunistyczny, w latach 1989–1990 prezydent PRL i RP, wybrany przez Zgromadzenie Narodowe; **Lech Wałęsa** (ur. 1943), polski polityk i działacz związkowy, w latach 1990–1995 prezydent Rzeczypospolitej; laureat pokojowej Nagrody Nobla z 1983 r.; **Aleksander Kwaśniewski** (ur. 1954), polski polityk i działacz społeczny, w latach 1995–2005 prezydent Rzeczypospolitej, dwukrotnie wybrany w wyborach powszechnych (SLAJD 32); **Lech Kaczyński** (1949–2010), polski polityk, prawnik, w latach 2005–2010 prezydent Rzeczypospolitej; zginął w katastrofie pod Smoleńskiem; **Andrzej Duda** (ur. 1972), polski polityk, prawnik, od 2015 roku prezydent Rzeczypospolitej, wybrany w wyborach powszechnych (SLAJD 33).

Zadanie (praca indywidualna):

Nie wszyscy akceptują obecny model rządów w Polsce. Jedni uważają, że należy zlikwidować Senat, inni, że wobec trudnych wyzwań, jakie stoją przed naszym krajem sprawniejsze rządy zapewniłby system półprezydencki. A jakie ty masz zdanie w tej sprawie? Czy uważasz, że Polska powinna pozostać przy systemie parlamentarno-gabinetowym, jeszcze bardziej wzmocnić władzę premiera kosztem prezydenta, czy odwrotnie, wzmocnić władzę prezydenta? (Demokracja, ale jaka, SLAJD 34).

Debata: Niektórzy uważają, że prezydent RP dysponuje zbyt małym zakresem władzy, inni są przeciwnego zdania. Przeprowadźcie w klasie debatę na ten temat. Aby się do niej przygotować, podzielcie się na grupy, z których każda będzie miała nieco inne zadanie: pierwsza przestudiuje kompetencje prezydenta RP zapisane w konstytucji i oceni ich wagę z punktu widzenia realnego zakresu władzy, druga zbierze informacje na temat kilku krajów, w których prezydent dysponuje naprawdę dużą władzą (Stany Zjednoczone czy Rosja) oraz kilku, w których prezydent nie odgrywa wielkiej roli w systemie władzy (Niemcy, Włochy), trzecia natomiast powinna sporządzić zestawienie tych wydarzeń politycznych na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, w których prezydent RP odegrał istotną rolę. Każdy z zespołów przedstawia krótko efekty własnej pracy, a następnie wszyscy biorą udział w dyskusji na temat: „Czy obecny zakres władzy prezydenta RP jest odpowiedni?”. Najciekawsze głosy zanotujcie i przedstawcie pod koniec debaty (CO MOŻE PREZYDENT RP?, SLAJD 35).

• **SLAJD 36**

Warto zapamiętać

Ważne treści warte zapamiętania: władza wykonawcza i prezydent (PATRZ SŁOWNICZEK OBYWATELSKI).

• **SLAJD 37**

Podsumowanie

Propozycja zaprezentowania najważniejszych treści lekcji w postaci mapy myśli.

POLECAMY MATERIAŁY DODATKOWE

• SŁOWNICZEK OBYWATELSKI

- **WŁADZA WYKONAWCZA (egzekutywa)** – jedna z centralnych władz państwa, której zadaniem jest wykonywanie ustaw i bieżące zarządzanie sprawami państwowymi. W Europie władza wykonawcza należy najczęściej zarówno do prezydenta, jak i do rządu. Możliwe jest także inne rozwiązanie w Stanach Zjednoczonych głowa państwa jest zarazem szefem rządu.
- **PREZYDENT** – osoba stojąca na czele państwa, zwana też głową państwa. Prezydent symbolizuje jedność kraju i gwarantuje ciągłość władzy państwowej. Stanowi część władzy wykonawczej. Jego uprawnienia są odmienne w różnych państwach, np. w Niemczech prezydent pełni jedynie funkcje reprezentacyjne, władza zaś pozostaje w gestii rządu, w Polsce prezydent dysponuje wieloma uprawnieniami, we Francji jego władza ma większy zakres niż władza premiera.

• ĆWICZENIA I ZADANIA

- Czy znasz swoją władzę? (PODRĘCZNIK, s. 264)
- Spróbuj to odszukać i odczytać! (PODRĘCZNIK, s. 268)

4. PO CO NAM GŁOWA PAŃSTWA?

RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA

Imię i nazwisko:

Klasa:

Data:

PRAWDA, CZY FAŁSZ?

Postaw znak „+” obok zdań prawdziwych, a „-” obok fałszywych.

		PRAWDA/FAŁSZ
1.	Prezydent jest zwierzchnikiem sił zbrojnych.	
2.	Prezydent opracowuje budżet państwa.	
3.	W określonych sytuacjach prezydent ma prawo rozwiązać parlament.	
4.	Prezydent rozstrzyga ostatecznie, która ustawa jest zgodna z konstytucją.	

Znajdź materiały do PRZEWODNIKA OBYWATELSKIEGO

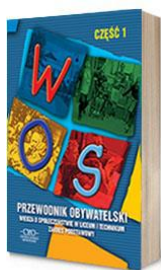
- w serwisie internetowym: koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum
- na grupie KOSS i WOS na Facebooku: koss.ceo.org.pl/facebook

Zarejestruj się a otrzymasz:

- informacje o **minilekcjach obywatelskich** i innych nowościach w serwisie
- informacje o nowościach wydawniczych.

Formularz jest na stronie: rejestracja.ceo.org.pl/content/materialy-i-wydarzenia-z-wosu

Zamów w księgarni internetowej CIVITAS.COM.PL



PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 1

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 312, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-76-8

Numer dopuszczenia: 1031/1/2019



PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 2

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 316, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-77-5

Numer dopuszczenia: 1031/2/2020



HEKSY EDUKACYJNE

Zestaw heksów przeznaczonych do:

- pracy na lekcji (samodzielnej lub grupowej)
- pracy w domu.

Zestaw zawiera 60 sześciokątów wielokrotnego użycia, na których można pisać hasła za pomocą suchościernego flamastra. Pomoc o dużych walorach edukacyjnych – motywuje do słuchania siebie nawzajem, uzasadniania swojego zdania, wychodzenia ponad dotychczasowe schematy myślenia. Heksy doskonale nadają się do tworzenia mapy myśli np. na lekcji WOS-u.